

mentis, et Zwingliani omnes, Poenitentiam a numero Sacramentorum remouent. Joan. Calvinus lib. iv. Institut. cap. 19. §. 15 et sequentibus, non negat solum Poenitentiae Sacramentum, sed etiam multis argumentis nullum ejusmodi Sacramentum esse conatur ostendere: quod idem facit in Antidoto Concilii Tridentini sess. 6. 13. Calvinum sequitur suus Bezà in Confessione fidei cap. 7. artic. 11. nec desunt multi ex his qui Lutherani dici volunt, et in verba Confessionis Augustanae et ejus Apologiae jurarunt, qui ad Sacramentarios in praesenti questione defecerint; ut Nicolaus Selneckerus in 2. parte suae Paedagogiae, ubi de numero Sacramentorum tractat; Joannes Wigandus in Methodo doctrinae Ecclesiae Magdeburgensis cap. 14; Matthias Illyricus in praefatione libri, qui, inscribitur: « de sectis et dissidiis Pontificiorum »; Martinus Kemnitius in 2. par. Examinis Tridentini Concilii, in prima disputatione de Poenitentia; alique denique non pauci, quos nihil attinet recensere.

Adversus hunc errorem edidit Synodus Tridentina canonem 4. sess. 14. in haec verba: « Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Poenitentiam non esse vere ac proprie Sacramentum, pro fidelibus, quoties post Baptismum peccata labantur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo Domino nostro institutam, anathema si. »

CAPUT X.

Poenitentiam Sacramentum esse proprie dictum.

Nunc ad veritatem confirmandam accedamus. Ac primo quidem loco habemus verba Domini Joan. xx: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.* Ex quibus verbis duo colliguntur, quae ad omne Sacramentum proprie dictum constituendum, et requiruntur, et sufficient; ritus externus sive symbolum divinitus institutum, et promissio gratiae justificantis, illi ritui sive symbolo annexa.

Nam cum Dominus Apostolis potestatem concesserit remittendi peccata hominibus, dubitari non potest, quin signo aliquo externo eam potestatem exerceri voluerit: neque enim homines, qui corporales sunt, peccata sibi remitti intelligerent, nisi voce aut signo aliquo externo a sensibili remit-

terentur. Neque adversarii id negant: agnoscunt enim ex hoc testimonio divinae Scripturae recte colligi verbum Absolutionis etiam privatae, ut patet ex Kemnitio 2. par. Exam. pag. 916. et 917. et ex Calvino lib. iii. Institut. cap. 4. §. 12. et 14. Verbum autem signum corporale, ac sensibile est. Neque solum ritus externus absolventis, sed etiam ritus externus poenitentis ex eodem testimonio recte colligitur: neque enim peccata remitti debent, nisi iis, qui se peccata habere, eaque sibi displicere testantur. Nam ut ii absolvi nequeant, qui ligati non sunt; ita nec ii, qui solvi nolunt: nolunt autem solvi, qui non afferunt animum paratum, ut oportet, id est, qui sine fide ac Poenitentia accedunt. Quare ipsi etiam adversarii absolvendos non putant eos, qui Poenitentiae signa nulla ostendunt, quique absolutionem non petunt: « Privata absolutio », inquit Kemnitius pag. 916, « contritis, et fide poenitentibus consolationem, remittit peccata. » Habemus igitur symbolum, seu ritum externum, eumque duplicem: signa Poenitentiae, et verbum Absolutionis.

Promissionem vero gratiae justificantis nusquam Dominus apertius exposuit quam hoc loco: quid enim est peccatorum remissio, nisi justificatio?

Hoc testimonium variis modis Haereticis depravare conantur: sed duo sunt praecipua ipsorum effugia. Unum est omnibus commune, loqui Dominum de remissione peccatorum, non judicaria, et ex potestate quadam quasi praetoria, sed per Evangelii praedicationem: « Illis enim, inquit, Minister peccata remittit, in quibus praedicando fidem excitat, qua remissio ipsa apprehenditur. »

Sed etiamsi solum de remissione per annuntiationem Evangelii Dominum loqueretur, adhuc adversarii Sacramentum negare non possent: siquidem ipsi omnia Sacramenta nihil aliud esse volunt, nisi quamdam Evangelii annuntiationem ad excitandam fidem institutam. Quemadmodum igitur aquae aspersio cum verbo: « Ego te baptizo », Sacramentum est etiam apud adversarios, licet illud: « Ego te baptizo », referatur ad excitandam fidem, per annuntiationem

absolutionis nomine Dei factam; debere autem Absolutionem in particulari applicari, Lutherani concedunt, ut supra citavimus ex Kemnitio in 2. par. Exam. pag. 916. et ex Calvino lib. iii. Institut. cap. 4. §. 14.

Alterum effugium est Calvini in Antidoto Concilii Tridentini, sess. 6. cap. 14. ubi posteaquam dixerat, Catholicos ex loco jam citato Evangelii colligere institutionem Sacramenti Poenitentiae, respondet, verba illa Evangelii: « Quorum remiseritis peccata », pertinere ad remissionem peccatorum, quae tum efficitur, cum per verbum praedicationis, impii et infideles convertuntur ad fidem, et per baptismum ad Ecclesiam adiunguntur. « Quis, inquit, ignorat, munus Apostolis illic fuisse injunctum, quo erga extraneos fungerentur? ea legatio est, quae per Evangelium deferitur in Ecclesiam nondum cooptatis. » Idem etiam habet Kemnitius in 2. par. Exam. pag. 915. ubi hanc expositionem probat ex cap. ult. Lucae, ubi Dominus jussit praedicari Poenitentiam, et remissionem peccatorum in nomine suo per omnes Gentes; haec enim loca cum de re eadem tractent se invicem expleant.

Respondeo, duobus modis potest intelligi locus Evangelii, qui habetur Joan. 20. Uno modo, ut data sit apostolis auctoritas peccata remittendi tum infidelibus, tum fidelibus. Altero modo, ut solum Fidelibus.

Prior expositio est S. Cyrilli in eum locum; et eam sequi videntur adversarii. Nam Kemnitius loco citato, et etiam pag. 920. aperte declarat, generalem esse promissionem Joan. 20. quae tam ante Baptismum, quam post Baptismum locum habeat.

Calvinus autem tametsi in Antidoto ita loquitur, ut videatur eam promissionem restringere ad solos infideles; tamen alibi se ipse explicat. Siquidem lib. iii. Institut. cap. 4. §. 12. dicit Ministris esse injunctum, ut de remissione peccatorum certiores reddant fidelium conscientias, et probat ex hoc loco Joannis; et paulo post §. 14. ex hoc eodem loco colligi privatam absolutionem, quae datur in Ecclesia poenitentibus: « Non vulgare, inquit, aut leve solatium est habere illic praesentem Christi legatum, reconciliationis mandato praeditum, a quo denuntiari sibi absolutionem audit. Illic utilitas Clavium merito commendatur, cum rite, quo ordine et qua religione decet, ista peragitur legatio: similiter cum is, qui se ab Ecclesia quodam modo abalienaverat, restituitur in fraternam

veritatem, accepta venia. Quantum beneficium est, quod sibi ab iis ignosci intelligit, quibus dixit Christus: Quibuscuque remiseritis peccata in terris, remissa in caelo erunt? » Et lib. iv. Institut. cap. 1. §. 22. disertis verbis affirmat, generalem esse promissionem, imo magis in fidelibus, quam in infidelibus locum habere: « Non enim, inquit, cum Apostolis mandatum debet Christus, et potestatem contulit remittendi peccata, hoc tantum voluit, ut eos solverent a peccatis, qui ab impietate ad Christi fidem converterentur: sed magis ut hoc officio fungerentur perpetuo inter fideles. » Et probat ibidem Calvinus hoc ipsum ex Apostoli Pauli certissimo testimonio: nam II. Corinth. v. 19, 20. Apostolus ad fideles scribens, eosque exhortans ad reconciliationem cum Deo ob culpas post Baptismum admissas: *Deus, inquit, posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungamur, tanquam Deo exhortante per nos; obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.* Neque dubitari potest, ut etiam Calvinus non dubitat, quin verbum reconciliationis tunc in Apostolis positum fuerit, cum dictum est eis a Christo: *Quorum remiseritis peccata, etc.*

Posita hac expositione, satis facile colligimus Sacramentum Poenitentiae. Nam ut Cyrillus in hunc locum docet, Christus dedit quidem Apostolis potestatem peccata remittendi ac retinendi, tum infidelibus, tum fidelibus: sed non eodem modo. Infidelibus enim remitti voluit per Baptismum, et retineri per exclusionem a Baptismo, si forte indigni eo censeantur: at fidelibus remitti noluit per Baptismum, sed per alium ritum, nimirum per reconciliationem poenitentium. Sicut igitur potestas remittendi infidelibus peccata, non sine Sacramento quodam exercetur, ita nec potestas remittendi fidelibus: proinde reconciliatio fidelium post Baptismum Sacramentum quoddam est.

Neque haec negare adversarii possunt, cum admittant ex his verbis Domini, colligi privatam, Absolutionem a Domino institutam, qua post Baptismum reconciliantur. De qua re sic loquitur Kemnitius, pag. 901. « Hoc etiam apud nos extra controversiam est, Deum in Scriptura instituisse et ordinasse certa media, per quae lapsis post Baptismum, si convertantur beneficium mortis Christi vult applicare, et obsignare ad reconciliationem, et remissionem peccatorum. » Haec ille. Ea media nos contendimus verum Sa-

cramentum continere, cum sint corporalia, a Deo instituta, et promissionem habeant gratiæ justificantis, ut ipsi concedunt.

Et hæc dixerim, si prior illa expositio admittatur: sed tamen videtur omnino posterior expositio probabilior. Nam S. Joannes non solet ea repetere, quæ alii Evangelistæ scripserunt, nisi forte cum aliquod circa eandem historiam addendum judicat. Jam de mandato Baptismi administrandi satis aperte scripserant Matthæus, et Marcus in ult. cap. Evangelii: et jam etiam ante passionem suam Dominus dederat Apostolis baptizandi potestatem, ut idem Joannes testatur cap. 4. nulla igitur causa erat, cur aut Dominus post resurrectionem suam hanc potestatem Apostolis daret, aut id scriberet Joannes.

Præterea potestas Clavium datur hoc loco sanctis Apostolis, ut Catholici et Hæretici concedunt: potestas autem Clavium non est ad Baptismum necessaria, cum non soli ministri Ecclesiastici, quibus claves dantur, sed etiam laici, imo etiam non Christiani Baptismum, aliquando dare possint.

Ad hæc potestas Clavium sine dubio, judicialis quædam potestas est, ut alio loco probaturi sumus: non autem judicant Christiani de infidelibus, sed de Fidelibus tantum: *Quid ad me*, inquit Apostolus I. Corinth. v. *de his qui foris sunt judicare* (1). Igitur hoc potestas datur Ecclesiæ Præpositis, fidelibus tantum baptizatis peccata remittendi, eosque certo ritu post Baptismum reconciliandi.

Quare Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, et alii in hunc locum: et rursus Chrysostomus in 3. lib. de Sacerdotio. Ambrosius in lib. 1. de Pœnitentia, cap. 2. cum hunc locum exponunt, nullam Baptismi mentionem faciunt. Pacianus in epist. 3. loco volebant, datam Ecclesiæ potestatem solvendi Catechumenos per Baptismum.

Neque vim ullam habet argumentum Kemnitii ex ult. cap. Lucæ: falso enim assumit Kemnitius, de re eadem loqui Joannem, et Lucam. Nam longe aliud est, prædictum esse a Prophetis, prædicandam esse Pœnitentiam, et remissionem peccatorum in Christi nomine per omnes Gentes, quod scribit Lucas: aliud, accepisse Apostolos a Domino Spiritum sanctum, et cum eo potestates remittendi ac retinendi peccata, quod scribit Joannes. Neque dubium est, quin Lucas de ea Pœnitentia loquatur, quæ Baptismum

præcedit; quæque proprie Gentibus ad fidem adducendis convenit, de qua loquitur Petrus Act. II. cum ait: *Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum* (2): cum Joannes aut generatim de omni Pœnitentia, aut solum de ea quæ post Baptismum agitur, verba faciat. Denique jam diximus, Joannis consuetudinem non esse repetere quæ cæteri scripserunt.

Quod si posterior hæc expositio admittatur, evacuatum est plane objectum adversariorum. Habemus igitur ritum absolvendi, per verbum reconciliationis, ut Apostolus loquitur, externum ac sensibile, cum promissione remissionis peccatorum in Evangelio fundatum, ipsis etiam adversariis testibus: ex quo quid ad Sacramenti proprie dicti rationem desit, omnino non video.

Sed ut clarius omnia perspicantur, et adversarii evidentius convincantur, conferamus hunc ritum quem ex Scriptura deduximus, cum definitionibus, quibus tum Catholici, tum Hæretici Sacramenti naturam atque essentiam explicare solent. Catholici Sacramentum esse volunt sacræ rei signum: sic autem definitionem suam exponunt, ut per signum intelligant signum practicum, atque, efficax, quod significando efficiat; per rem sacram, gratiam justificationis, quæ tunc a Deo in animam infundatur, cum signum illud extrinsecus adhibetur. Hæc definitio aptissime quadrat in eum ritum, de quo agimus: nam et confessio pœnitentis, et verbum absolutionis, signa sunt gratiæ justificantis. Quid enim Confessio significat, nisi animi renovationem? quid vero Absolutio, nisi peccati ipsius, quo quasi vinculo peccator constrictus tenebatur, relaxationem? Esse autem hoc signum practicum, atque efficax, ex eo intelligimus, quia falsum esse potest quod veritas dixit: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis*.

Lutherus in lib. *de captiv. Babyl.* prope finem scribit, proprie Sacramenta vocari, quæ signis annexis promissa sunt. Apologia Confessionis Augustanæ artic. de numero et usu Sacramentorum, Sacramentum proprie dictum eodem modo definit: vult enim esse ritum, qui habet mandatum Dei, et cui addita est promissio gratiæ. Hanc definitionem in ritum Confessionis atque Absolutionis quadrare, certe negari non potest: nam ut de Confessione interim laceam; Absolutionem, etiam privatam, habere mandatum Dei et

promissionem gratiæ, omnes fatentur. Illud enim II. Corinth. v: *Posuit in nobis verbum reconciliationis, pro Christo legatione fungimur* (1), mandatum divinum sonat. Illud autem, Joan. xx. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis* (2), appetitissimam gratiæ promissionem continet. Et licet etiam mandatum expressum nullum exstaret; tamen in ipsa promissione absque dubio tacite contineretur; quorsum enim daret Christus Apostolis absolvendi potestatem, nisi etiam ut ea uterentur quando opus esset, juberet?

Martinus Kemnitius communi hæc definitione contentus non fuit. Itaque in 2. par. Exam. Tridentini Concilii pag. 41. ut excluderet a ratione Sacramenti proprie dicti, omnia Sacramenta Catholicorum, exceptis duobus, Baptismo et Eucharistia: definitionem longissimam fabricavit. Voluit enim octo conditiones requiri ad Sacramentum novæ legis proprie dictum: quas omnes excussimus in primo libro de Sacramentis in genere: nunc satis erit ostendere, eas omnes Sacramentum Pœnitentiæ, invito etiam Kemnitio, convenire.

Prima conditio postulat, ut adsit externum ac sensibile symbolum. Damus in presenti verbum externum ac sensibile. *Absolve te, seu, Remitto tibi peccata*, ex illo testimonio Domini: *Quorum remisistis peccata*. Secunda conditio exigit, ut symbolum illud habeat institutionem et mandatum Dei, non autem sit ab humano ingenio fabricatum. Id quoque jam demonstravimus ex verbo Dei: *Quorum remisistis peccata*. Tertia, ut mandatum sive institutio sit in novo Testamento. Et hoc extra controversiam est, nisi quis Evangelium Joannis, et epistolam Pauli ad Corinthios ad novum Testamentum pertinere nolit. Quarta, ut sit ritus perpetuus, non ad breve tempus institutus. Ritum autem Absolutionis semper in Ecclesia permansisse, ac permansurum, neque adversarii negant; et ex Evangelio facile probari potest. Cum enim Dominus in Ecclesia potestatem remittendi peccata esse voluerit, neque tempus ullum desinere; id manifeste sequitur, ut tandem ea potestas duratura sit, quamdiu Ecclesia purgatione et remissione indigebit. Quinta, ut adsit etiam promissio gratiæ. Sexta, ut sit promissio gratiæ non eujuslibet, sed quæ in justificatione, ac reconciliatione consistat. Septima, ut promissio illa gratiæ signo externo adjuncta, et vestita sit. Quæ

tres conditiones in allegato testimonio: *Quorum remisistis peccata*, evidentissime conspiciuntur. Octava, ut promissio non tantum in genere annuntietur, sed etiam in particulari singulis applicetur. Hanc vero conditionem in Absolutionis ritu inesse, nemo inficiari potest. Nam quemadmodum ex illis verbis: *Docete omnes Gentes, baptizantes eos, etc.* colligimus, in particulari singulis esse dicendum: *Ego te baptizo, etc.* sic etiam ex istis: *Quorum remisistis peccata*, colligere debemus, in particulari singulis esse dicendum: *Ego tibi remitto peccata; vel quod est idem: Ego te absolvo a peccatis*. Vides igitur nihil desiderari in ritu Absolutionis, eorum, quæ ad propriam perfectam Sacramenti rationem Kemnitius requisivit.

Sed forte Calvini definitio in hunc ritum non quadrat: ita quidem ille docet in IV. lib. Instit. cap. 19. §. 13. ubi ad suam definitionem provocat. Sed illa etiam (quamvis alioqui satis inepta, ut in primo libro de Sacramentis in genere, demonstravimus) ad hunc ritum accommodari potest. Igitur ille, lib. IV. Instit. cap. 14. §. 1. Sacramentum definit: « Externum symbolum, quo benevolentia erga nos suæ, promissiones conscientiarum nostris Dominus obsignat, ad sustinendam fidei nostre imbecillitatem, et nos vicissim pietatem erga eum nostram, tam coram eo et Angelis, quam apud homines testatur. » Symbolum externum, et gratiæ promissionem, jam non semel in ritu Confessionis et Absolutionis ostendimus: illum autem finem, ad sustinendam fidem et pietatem testificandam; non minus in ritu Absolutionis, quam in ritu Baptismi locum habere video. Nam quemadmodum qui in Baptismo audit illa verba nomine Dei prolata: *Ego te baptizo*, erigit animum ad spem, et in fide confirmatur, et roboratur: similiter facit, qui post Confessionem audit verba illa a Dei legato ad se proprie dirigi: *Ego te absolvo*. Et sicut qui ad Baptismum accedit, et in Christi familiarum cooptari postulat, pietatem suam erga Deum apud homines testatur: ita etiam eandem testatur qui signa Pœnitentiæ præ se ferens, et ad Absolutionem accurrens, cum Deo reconciliari enixe flagitat.

Quæ cum ita sint; aut Sacramentum Pœnitentiæ vere proprieque dictum Sacramentum erit, aut Baptismus Sacramentum vere ac proprie dictum non erit: vel certe confingant novam aliquam definitionem, si ri-

(1) I Cor. V, 12, 15. — (2) Act. II, 38.

(1) II Cor. V, 19, 20. — (2) Joan. X, 23.

tum reconciliationis ita cupiunt a Sacramento ratione excludere, ut ab eadem Baptismum non excludant.

Aecedant præterea testimonia veterum. Duobus præcipue modis intelligi potest, quæ fuerit de hac re Patrum sententia. Primum enim non raro, cum vera Sacramenta enumerant, iis Pœnitentiam adiungunt. Sæpe etiam pœnitentiam cum Baptismo conferunt, ac docent, in utroque Sacramento Deum esse, qui potissimum operatur.

Tertullianus in libro de *Pœnitentia*: « Hæc, inquit, venena providens Deus clausa ignorantie janua, et intinctionis sera obstructa, aliquid adhuc permisit patere collocavit in vestibulo Pœnitentiam secundam, quæ pulsantibus patefaciat. » Ubi Tertullianus duas januas, esse docet ad remissionem peccatorum, Baptismum et Pœnitentiam: proinde tale aliquid remedium esse iudicat Pœnitentiam, quæ est Baptismus, licet specie diversum. Vide etiam eundem lib. I. contra Marcionem extremo.

S. Cyprianus vel quicumque fuit auctor (antiquum auctorem esse nemo negat) in sermone de ablutione pedum: « Post Baptismum, inquit, qui sui reverentia non patitur iterari, aliud lavacrum procurasti etc. »

S. Ambrosius lib. I. de Pœnitentia, cap. 7: « Cur, inquit, baptizatis, si per hominem peccata remitti non licet? In Baptismo enim utique remissio peccatorum omnium est; neque interest utrum per Pœnitentiam, an per lavacrum hoc jus sibi datum sacerdotes sibi vindicent: idem in utroque mysterio est. » Et quia Novatiani dicebant, posse hominem baptizare, quia in Baptismo Deus est, qui potissimum operatur, addit Ambrosius: « Quid in Pœnitentia, nonne nomen Dei operatur? » Vide etiam lib. II. cap. 2.

S. Hieronymus in lib. I. contra Pelagianos: « Redimatur, inquit, sanguine Salvatoris, aut in domo Baptismatis, aut in Pœnitentia, quæ imitatur Baptismatis gratiam. » Et lib. II. « Quod, inquit, scriptum est: Et sanguis Jesu emundat nos ab omni peccato; tam in confessione Baptismatis, quam in clementia Pœnitentiae accipiendum est. » Et in epist. I. ad Heliodorum: « Absit ut de his quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradu succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt; per quos et nos Christiani sumus; qui claves regni cœlorum habentes, quodam modo ante diem iudicii iudicant. » Ubi conjungit cum

(1) Psal. CXLI, 3.

Baptismo, et Eucharistia, pœnitentium absolutionem.

S. Augustinus epist. 180. ad Honoratum: « Annon cogitamus, inquit, cum ad istorum periculorum pervenitur extrema, nec est potestas ulla fugiendi, quantus in Ecclesia fieri soleat ab utroque sexu, atque ab omni ætate concursus, aliis Baptismum flagitantibus, aliis reconciliationem, aliis etiam Pœnitentiae ipsius actionem, omnibus consolationem, et Sacramentorum confectionem, et erogationem? » Et paulo post: « Si ministri adsint, inquit, alii baptizantur, alii reconciliantur, nulli Dominici corporis Communionem fraudantur. » Et lib. V. de Baptismo, cap. 20: « Si ad hoc valet quod dictum est in Evangelio, ut per peccatorum Sacramenta non celebrentur; quomodo exauditi homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? » Ubi per manus impositionem, Ordinationem, et Reconciliationem intelligit. Nam pœnitentium reconciliationem vocari ab Augustino, manus impositionem, multis testimoniis probari posset: sed in præsentem unum aut alterum suscipiet. Lib. eodem V. de Baptismo, cap. 23. « Manus, inquit, ab hæresi redeunti propterea imponitur, ne extra omnem culpam fissus videatur, etc. » Et in Psal. CXVI. explicans illud: *Qui sanat contritos corde, et alligat contritiones eorum* (1): « Quæ sunt, inquit ista alligamenta? temporalia Sacramenta. » Et exempla ponit Eucharistiae, et manus impositionis, quæ per præpositum peccator s reconciliantur. Idem Augustinus in lib. I. e. ult. de adulterinis conjugis, et lib. 2. cap. 6. apertissime confert Reconciliationem cum Baptismo.

Sanctus Joannes Chrysostomus lib. III. de Sacerdotio, primo conjungit potestatem remittendi peccata cum potestate conficiendi Eucharistiam: deinde paulo post eandem confert cum Baptismo: « Neque enim, inquit, solum cum vos regenerant, sed etiam postea, condonandorum nobis peccatorum potestatem obtinent. »

S. Cyrillus lib. XII. in Joannem, cap. 56. duobus modis dicit remitti peccata a sacerdotibus, ut Dei ministris; per Baptismum, et Pœnitentiam.

Theodoretus in Epitome divinarum decretorum, cap. de Pœnitentia, dicit, sacrum mysterium Baptismi, et Pœnitentiae,

figuras fuisse in Testamento veteri, ablutiones, et sacrificia. Ubi non solum conjungit Theodoretus Pœnitentiam cum Baptismo, sed etiam utrumque, Mysterium (qua voce Sacramenta nominare solent) appellat.

S. Leo epist. 91. ad Theodorum: « Multiplex, inquit, misericordia Dei, ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per Baptismi gratiam, sed etiam pœnitentiae medicina spes vitæ repararetur æternæ. »

Victor Ulicensis lib. II. de persecut. Vandalica, inducit populos his vocibus alloquentes Sacerdotes, qui in exilia mittebantur: « Quibus nos miseros relinquitis, dum pergitis ad coronas? qui hos baptizaturi sunt parvulos fontibus aquæ perennis? qui nobis munus Pœnitentiae collaturi sunt, et reconciliationis indulgentia obstrictos peccatorum vinculis soluturi? quia vobis dictum est: *Quæcumque solveritis super terram, etc.* »

Victor Cartennensis in lib. de Pœnitentia cap. 20. aperte nominat Sacramentum: « Denique, inquit, Dominum audi in Evangelio, quibus jaculis feriat peccatorem, ut intelligas quanti faciat Pœnitentiae Sacramentum. » Floruit autem Victor Cartennensis circa annum Domini 450. teste Thirithemio, et Gennadio.

Aecedat ultimo testimonium Ecclesie Latinae, et Græcæ, quæ ab annis 500. floruit. His enim quingentis annis in tota Ecclesia, Sacramentum Pœnitentiae inter Sacramenta vere ac proprie dicta numeratum esse, nullo modo negari potest, neque adversarii, ut arbitrator, negant. Satis enim id constat, tum ex Petro Lombardo, quem Theologi omnes posteriores secuti sunt, lib. IV. Sentent. dist. 14. tum ex decreto Lucii Papæ III. quod extat cap. Ad abolendam, extra. de Hæreticis, et ex definitione generalium Conciliorum, Florentini et Tridentini, quibus Catholici omnes libenter parent; tum denique ex responsione Hieremie Archiepiscopi Constantinopolitani ad Germanos: nam cap. 7. aperte docet Hieremias, Græcam Ecclesiam inter vera Sacramenta numerare Pœnitentiae Sacramentum.

Hæc autem testimonia non ideo profero, quod ignorem ea nihili fieri ab adversariis: sed ut omnes intelligant, aut totis quingentis annis Ecclesiam universam in gravissimo errore esse versatam, quod certe fieri non potest, cum sit columna et firmamentum

veritatis. I. Timot. III. aut verum esse, quod nos ab eadem Ecclesia de Pœnitentiae Sacramento didicimus. Hanc autem Ecclesiam, quæ hic quingentis annis peregrinata est in terris, veram Christi fuisse Ecclesiam, et cum antiquiore illa continuatam; vel uno hoc argumento satis convincimus. Quia cum nulla alia Ecclesia ab adversariis demonestretur, quæ totis his quingentis annis sine interruptione ubique terrarum sparsa fuerit; aut hæc nostra vera Ecclesia fuit, aut nulla omnino fuit: nullam vero fuisse, nunquam affirmabit, qui verba illa Christi vera esse crediderit: *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam.* Matt. XVI (1). Sed de his satis: nunc ipsorum objecta diluamus.

CAPUT XI.

Solvuntur argumenta Calvini et Kennithi.

Joannes Calvinus lib. IV. Instit. cap. 19. §. 15. 16 et 17. hæc argumenta proponit. Primo, obicit difficultatem, quam Theologi scholastici patiuntur in Sacramento repentiendo, cum de Pœnitentia tractant. « Romanenses, inquit, Scholastici auxilium repentiendo hoc Sacramento desudant: nec mirum videri debet, nodum enim in scirpo quærunt. Quod tamen optimum habent; rem implicatam, suspensam, incertam, opinionumque varietate confusam ac turbatam relinquunt. »

Respondeo: apte omnino exordium a mendacio dicit: Theologi enim summo consensu Pœnitentiam Sacramentum esse docent, neque ulla est inter eos de hæc re opinionum varietas: in eo solum nonnihil laborant, ut ostendant in hoc Sacramento, quid sit Sacramentum tantum, quid res tantum, quid res simul et Sacramentum. Hæc enim tria perspicue cernuntur in Baptismo, et quibusdam aliis Sacramentis; in quibusdam autem non ita facile distingui possunt, neque necesse est. Sed hæc nihil ad rem nostram faciunt, non enim cum Hæreticis disputamus, an hæc tria in Sacramento Pœnitentiae distincta inveniantur; quæ propria Scholarum questio est: sed an Sacramentum Pœnitentiae vere proprieque dictum Sacra-

(1) Matth. XVI, 18.

mentum sit; a qua disputatione Theologi scholastici facie se brevissimeque expediunt.

Secundo, Calvinus objicit definitionem Sacramenti a se allatam: ex ea enim colligit, Pœnitentiam Sacramentum non esse, cum ei definitio Sacramenti non conveniat: « Qui Sacramenti, inquit, definitionem supra a nobis positam memoria tenent, ad eam exigant id quod dicunt esse Sacramentum, et invenient non esse cœremoniam externam a Domino institutam ad fidei nostræ confirmationem. »

Respondeo, jam superiore capite ostendi non minus Pœnitentiam cum Absolutione ritum externum esse, atque a Deo institutum et fidem nostram confirmantem, quam sit Baptismus. Sed licet fides ex ejusmodi ritibus confirmari possit, non est tamen is proprius, et primarius finis Sacramentorum, sed concionis, atque exhortationis; alioqui frustra infantes, dormientes, amentes, Sacramenta ulla perciperent. Sed de hac re satis multa in primo libro de Sacramentis in genere diximus.

Tertio, objicit testimonium S. Augustini ex sermone de Baptismo ad infantes, et ex lib. 3. quæst. vet. Testam. qui Sacramenta visibilia esse debere scribit: « Quid tale, inquit, aut ipsi vident, aut aliis queunt ostendere in eo quod Sacramentum Pœnitentiæ vocant? »

Respondeo, non desunt multa signa visibilia in Sacramento Pœnitentiæ, sive sacerdotem aspicias manu imponentem, sive pœnitentem ad genua Sacerdotis abjectum, et lacrymas fundentem: sed quia ista ita plerumque conspiciuntur, ut tamen etiam absque his Sacramentum Pœnitentiæ esse possit; breviter respondeo, visibile signum, idque a Deo institutum, esse tum Confessionem, tum Absolutionem. Augustinus enim visibile signum vocat, quod sensu externo aliquo percipitur, etiamsi is non sit sensus videndi, sed audiendi: nam ut idem Augustinus lib. x. Confess. cap. 35. ait, recte dicimus: « Vide quid sapiat, vide quid valeat, vide quid sonet, vide quam durum sit. » Et certe in Sacramentis visibile signum non opponit Augustinus ei rei, quæ non cernitur oculis; sed quæ sola mente, nullo autem corporali sensu apprehenditur; sic enim ait serm. ad infantes, quem Calvi-

(1) Joan. XX, 23.

nus ipse citavit: « Sacramentum ideo dicitur, quia aliud videtur, aliud intelligitur: quod videtur, speciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet spirituale, » ubi vides corporale opponi spirituali, et quod sensu percipitur, ei quod intelligentia apprehenditur. Verbum igitur corporale recte signum visibile, id est, sensibile, atque externum dicitur.

Quarto objicit, nullam exstare promissionem: « Quaecumque, inquit, in parte Sacramentum posuerint, nego jure haberi pro Sacramento: primum, quod nulla Dei promissio singularis ad hanc rem exstet. »

Respondeo: nimia hæc impudentia, vel inconstantia est; exstare enim singularem promissionem Dei pro Absolutione privata, quam minister pœnitenti annuntiat (ut verbis utar ipsius) ex pluribus Calvinus locis superiore capite ostendimus. Et sane quæ fingi potest clorior promissio, quam illa sit: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*, Joan. xx (1).

Quinto objicit, non esse cœremoniam in hoc Sacramento ullam a Domino institutam: « Deinde, inquit, quod quæcumque hic cœremonia proferatur, merum sit hominum inventum: mendacium, et impostura fuit, quod de Sacramento Pœnitentiæ commenti sunt. »

Respondeo: Absolutio non videtur Calvino cœremonia, quia id sibi persuasit, non ferri verbum Absolutionis nisi ad instituendam, et excitandam mentem Pœnitentis, non secus ac si pars quædam concionis esset: quod idem docet de verbo Baptismi, et cæterorum Sacramentorum. Sed hoc ejus principium falsissimum esse, in primo libro de Sacramentis in genere, multis rationibus demonstravimus. Si enim verbum Baptismi: *Ego te baptizo etc.* ad mentem instruendam et excitandam potissimum refertur, quorsum (ut paulo ante dicebamus) infantes, interdum etiam dormientes et amentes baptizarentur? Verba igitur Sacramentalia, et inter alia illud: *Ego te absolvo*, veræ cœremonie sunt, non conciones: Siquidem actiones sunt externæ, ad significandam et efficiendam justificationem, atque ad Deum eo ritu colendum a Christo instituta. Et propterea non multum refert, utrum ab eo qui Sacramentum percipit, exaudiantur et intelligantur,

an secus; et linguæ patria, an latina, vel Græca aut Hebræa pronuncientur. Atque hæcenus de argumentis Calvinus.

Martinus Kemnitius in II. par. Exam. Tridentini Concilii, pag. 903. Primo objicit, deesse Pœnitentiæ Sacramento elementum externum: « Ex divina, inquit, institutione non habet tale externum, et materiale elementum, quale est in Baptismo, et in Eucharistia, quod ad integram definitionem, et genuinam proprietatem Sacramenti pertinet. »

Respondeo: non male Kemnitius ex Baptismo, et Eucharistia, quæ omnium consensu vera Sacramenta sunt, naturam, ac proprietatem Sacramentorum in genere investiganda esse censet: sed in eo fallitur, quod non recte explicat, quo gradu similitudo requiratur inter elementum Baptismi atque Eucharistiæ, et Sacramentorum cæterorum. Fatemur enim, in omni Sacramento requiri elementum externum, simile illi, quod in Baptismo et Eucharistia adesse cernimus: sed quæstio est, quo gradu, sive quatenus simile requiratur.

Ac primum certum est, non requiri simile in specie: alioqui deberent omnia Sacramenta ex aqua constare, quia Baptismus ex aqua constat, et tum Eucharistia, quæ constat ex pane et vino Sacramentum non esset. Eadem ratione certum est, non requiri similitudinem in genere proximo: alioqui Sacramenta omnia ex simplici corpore, quale est aqua, id est, ex aere, aut igne, vel terra, conficienda essent. Sed forte similitudo requiritur in superiore aliquo genere; ut elementum cujuscumque Sacramenti, substantia quædam sit corporalis, quales substantias esse videmus aquam, panem et vinum, ex quibus Baptismi et Eucharistiæ Sacramenta constant. At neque hoc dici potest: nam Baptismi natura atque essentia proprie non in substantia, sed in actione consistit. Symbolum enim externum, cui annexa est gratia et quod proprie Baptismus dicitur, non est aqua, sed ablutio cum sanctissimæ Trinitatis invocatione: ablutio autem et invocatio, non substantiæ, sed actiones sunt. Quare immerito Catholicos Kemnitius reprehendit, pag. 936. quod elementum de prædicamento Substantiæ, transformant in elementum de prædicamento Actionis. Nec tamen generatim affirmari potest, omne Sacramentum in actione consistere, nam Eucharistiæ Sacramentum proprie non actio

transiens, sed res permanens est: non enim actionem consecrandi, sed panem consecratum, et in corpus Domini cum commutatum, Eucharistiam vocamus.

Vera igitur ratio similitudinis inter externa symbola Baptismi, et Sacramentorum cæterorum, a fine sumenda est, ob quem Sacramenta instituta esse constat. Finem autem tum Baptismi, tum aliorum Sacramentorum, omnes admittunt esse, significare internam justificationem; et eo modo hominem, qui corpore et spiritu constat, per sensibilia, et corporalia symbola ad rerum intelligibilem et spiritualium cognitionem evehere: hinc enim signa, symbola, et Sacramenta dicuntur. Nam ut S. Augustinus in epist. ad Bonifacium loquitur: « Si Sacramenta similitudinem non gererent earum rerum, quarum Sacramenta sunt, Sacramenta non essent. » Quemadmodum igitur in Baptismo ablutio exterior per aquam exhibetur, ut ablutio interior per spiritum significetur: sic etiam in Eucharistia panis et vinum, seu potius panis vini que species in conspectu ponuntur, ut corpus et sanguis Domini, cibus ac potus animorum esse intelligantur; et ad eundem modum in Sacramentis cæteris, id solum necessario Sacramenti natura postulat, ut externa signa ad spirituale effectum apte representandum exhibeantur. Utrum autem ea signa ad prædicamentum Substantiæ, an ad prædicamenta Accidentium, et utrum sanguis, an aëris percipiantur, nihil interest, neque Christus nos de prædicamentis sollicitos esse voluit, neque facilius ipse per substantiam quam per Accidentia homines justificat.

Quare in Sacramento Pœnitentiæ, in quo pro symbolo externo confessionem pœnitentis, et absolutionem voce corporali a sacerdote pronunciatam habemus, vera et propria Sacramenti ratio minime desideratur. Verba enim non solum signa externa, ac sensibilia, sed etiam in genere signorum præstantissima sunt, ut sanctus docet Augustinus lib. 2. cap. 3. de doctrina Christiana.

Quod vero idem Augustinus tract. 80. in Joan. distinguit elementum a verbo, cum ait: « Accedit verbum ad elementum, et fit Sacramentum »; non debet ad omnia Sacramenta trahi: neque enim ille de Sacramentis generatim, sed de Baptismo tantum loquebatur, ut ex illis verbis intelligimus: « Detrahe verbum, quid est aqua, nisi aqua? »

Alioqui enim et verba loco elementis, seu rei, et res loco verborum esse posse in lib. I. de Sacramentis in genere, demonstravimus.

Secunda objectio Kemnitii in eo consistit, ut probet, Sacramentum Pœnitentiæ non habere fundamentum in verbo Dei, neque in Patribus : id vero prolixè persequitur, disputatione in quinque capita distributa ; de quibus omnibus breviter, atque ordine dicendum erit.

Primo igitur capite, quod habetur pag. 908. probat, Sacramentum pœnitentiæ non habere fundamentum in Testamento veteri, idque ex testimonio Concilii Tridentini, sess. 14. cap. 1. et inde colligit, per annos circiter quater mille non fuisse Pœnitentiæ Sacramentum. Sed hæc inania sunt. Fatemur enim Sacramentum Pœnitentiæ a Christo institutum, ut etiam Baptismum et Eucharistiam, et idcirco mirum non esse, si per multa annorum millia non fuerit.

Ne tamen nihil fecisse Kemnitius videatur, argumentum quoddam proponit, quod hoc syllogismo comprehendi potest. In Pœnitentiâ Testamenti veteris fuit Conitritio, Confessio, et quedam veluti Satisfactio, cum potestate remittendi peccata : atqui ea Pœnitentiâ non erat Sacramentum proprie dictum ; igitur nec Pœnitentiâ, quam Catholici ex Conitritione, Confessione, et Satisfactione, cum potestate remittendi peccata, constare volunt ; Sacramentum proprie dictum existimandum est. Propositionem probat Kemnitius : nam in Testamento veteri existant exempla Conitritionis, et Confessionis peccatorum : et Mariæ sorori Mosis, ac Davidi Deus post reconciliationem imposuit certas castigaciones, ex quibus Catholici Satisfactionem probare solent. Exstat præterea exemplum Absolutionis, Nathan ; siquidem Davidem conitritum, et confitentem peccatum suum, absolvit. Assumptionem probat ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 1. ubi Patres docent, Pœnitentiâ veterum, Sacramentum non fuisse.

Respondeo ; Propositio argumenti magna ex parte falsa est. Nam ut omittam cætera, non fuit in Testamento veteri potestas remittendi peccata ; neque Nathan aut ullus alius, ut Dei minister, peccatores absolvit : nondum enim auditum erat illud : *Quorum remiseritis peccata, remittantur eis.* Audi S. Joannem Chrysolomum lib. III de Sacerdotio : « Corporalem lepram purgare, seu verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatos

probare, Judæorum sacerdotibus solis licebat. At vero nostris sacerdotibus non corporis lepram, verum animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est. » Hæc ille.

Neque exemplum Prophete Nathan, quod exstat lib. II Reg. cap. 12. ad rem nostram facit, et omnino inepte non semel a Kemnitio inculcatur. Non enim Nathan dixit : Ego te absolvo, vel tibi peccata remitto ; sed solum : *Dominus transtulit peccatum tuum a te*, quibus verbis significavit id, quod sibi ut Prophete, divinitus indicatum erat, non autem peccatum ipse remisit. Quod si quicumque narrat aliquid factum esse, idem potest dici rem illam fecisse ; quid prohibet, quo minus Evangelistæ Christum peperisse, interfecisse, et eundem a mortuis revocasse, et in cœlum transtulisse, et Spiritum etiam sacrum misisse dicantur, quia hæc omnia facta esse litteris prodiderunt ? Non igitur dicimus, quod fingit Kemnitius, Nathan non absolvisse judiciari potestate, sed per ministerium, quasi apud nos sacerdotes non per ministerium, sed regia ac suprema potestate absolvant, sed dicimus, in Sacramento Pœnitentiæ sacerdotis potestate judiciaria, sed ministeriali ut Christi ministros, non ut reges ac domini, peccatores absolvere ; Nathan autem, nec regia, nec ministerialis potestate absolvisse, sed tantum a Deo jam absolutum prophetica virtute cognovisse, et renuntiasse. Quamquam ne tum quidem aliquid obtineret Kemnitius, si Nathan judiciaria ministeriali potestate Davidem absolvisset : id enim factum esset semel extraordinaria quadam providentiâ Dei ; singularia vero exempla legem non faciunt.

Sed instat Kemnitius : « Apostolus Petrus Act. x. et Paulus Act. xxvi. affirmant se de Pœnitentiâ in Deum, et de accipiendâ remissione peccatorum, non aliter docuisse quam Prophetas. » At quid hoc ad propositum facit ? num ideo Pœnitentiâ Testamenti veteris Sacramentum erit ? aut novi non erit ? Apostoli enim loquuntur de Pœnitentiâ virtute, et ea præsertim quæ ad Infideles pertinet, qui convertuntur ad fidem : eam autem semper in usu fuisse, et a prophetis frequenter prædicatam, non negamus. Aliud autem est virtus Pœnitentiæ, quæ semper necessaria fuit : aliud vero Sacramentum Pœnitentiæ, quod a Christo institutum, in solo Testamento novo locum habet.

« Cur igitur, instat Kemnitius, ab exem-

plis Testamenti veteris, Sacramentum Pœnitentiæ confirmare nitimini, si Pœnitentiâ in Testamento veteri Sacramentum non erat ? » Respondeo : non probamus ex Testamento veteri Pœnitentiæ Sacramentum, nisi forte ex vaticiniis, et figuris, sed virtutem Pœnitentiæ, sine qua Sacramentum, aut esse, aut certo utile esse non potest. Ex Pœnitentiâ enim Davidis, et aliorum veterum, probamus Conitritionem non esse solos terrores, sed verum dolorem de peccatis præteritis, cum certo proposito vitæ melioris ; et rursus eodem exemplo discimus, remissa culpa non semper penam quoque temporalem remitti ; et alia id genus multa ; de quibus infra suo loco disputandum erit.

In secundo capite pag. 910, probat Kemnitius, Sacramentum Pœnitentiæ non habere fundamentum in prædicatione Pœnitentiæ Christi, et Præcursoris ejus : quod totum libenter concedimus, cum doceamus, Sacramentum Pœnitentiæ post resurrectionem Domini institutum fuisse. Cæterum hic etiam ludere voluit adversarius, et inepte, ut solet, ratiocinari. Sic igitur loquitur : « Baptista prædicavit pœnitentiâ in remissionem peccatorum : summa etiam prædicationis Christi ita describitur : Pœnitentiâ agite et ereditæ Evangelio. Docuit autem, et Baptista, et Christus de conitritione. Baptistæ auditores confessi sunt peccata sua, Matth. III. et Christus privatam Absolutionem imperiit, Matth. IX. et Luc VII. Quare igitur juxta definitionem Pœnitentiæ a Pontificis traditam, Pœnitentiâ illa a Christo et Baptista prædicata, non est Sacramentum ? atqui Tridentinum Concilium sess. 14. cap. 1. negat eam esse Sacramentum. »

Ad hoc argumentum respondet ipse qui illud fecit, sed plane absurde, ut nimirum ostendat non posse responderi, nisi multis concessis, quæ nulla ratione concedenda essent : « Respondeo, inquit, quia Conitritio et Confessio non habuit enumerationem singulorum delictorum : Christus etiam absolutionem imperiit, non præmisso processu judiciali, et imposita multa, sed gratis, iis qui peccata agnoscebant, iram Dei timebant, et fide propter ipsum petebant, et quærebant reconciliationem. Et summa, inquit, quia in illa Pœnitentiâ gratis, sine operibus, fide propter Christum remittebantur peccata, quia etiam tam Baptista quam Christus, fidem in filium Mediatorem, partem conversionis necessariam ad consequendam remis-

sionem prædicarunt : propter has causas talis Pœnitentiâ Pontificis non est Sacramentum. Concedit itaque et fatetur Tridentinum Concilium, Sacramentum Pœnitentiæ non habere fundamentum, testimonium, vel exemplum, sicut non in veteri Testamento, ita nec in concionibus Baptistæ, et Christi ante Resurrectionem. » Hæc ille.

Ad argumentum initio factum respondeo Pœnitentiâ, quam Christus et Baptista prædicarunt, ideo Sacramentum non fuisse, quia defuit pars Sacramenti potissima, nimirum verbum Absolutionis, confessioni peccatorum adjunctum. Nam Matth. 3. legimus quidem auditores Baptistæ confiteri solitos peccata sua, cum accederent ad Baptismum, sed Baptistam pronunciasse verbum Absolutionis, non legimus ; Christum autem, et paralyticum, et femine peccatrici peccata remisisse legimus, sed eos peccata confessos nequaquam legimus. Itaque nisi Kemnitius velit ex Confessione auditorum Joannis, et ex paralytici ac peccatricis Absolutione, unum Sacramentum facere, non habemus exemplum Sacramenti Pœnitentiæ, in actis Baptistæ, et Christi ante resurrectionem.

Adde, quod Christus, cum paralyticum et peccatricem absolvit, non ritum instituit, quo reconciliarentur deinceps peccatores, neque Apostolis mandavit, ut eo modo quo ipse fecerat, inspecta fide aliorum, alii nihil penitent, peccata remitterent : proinde non verbo Sacramentali, sed propria, ac singulari suo potestate peccata dimisit.

Porro illa Kemnitii responsio ad idem argumentum, nihil valet : neque Catholici ejusmodi responsionem unquam agnoscerent. Primum enim falsum est conitritionem illorum ita interiorem fuisse, ut non fuerit etiam exterior : certe qui confitebantur peccata Matth. III. et quæ lacrymis pedes Domini lavit, satis apertis signis conitritionem suam prædebant. Confessionem autem illorum non fuisse singulorum delictorum, aut falsum, aut incertum est : *Confitentem peccata sua*, ait Matthæus, neque addit Generatim, vel Singulatim.

Porro Christum eis peccata remisisse, qui peccata agnoscebant, iram Dei timebant, et fide propter ipsum petebant et quærebant reconciliationem, nescio ubi Kemnitius legit, nam Matth. IX. et Luc VII. quæ loca ipse citat, ista non legimus. Paralyticus Matth. IX. nihil omnino per se petiit, per alios autem corporalem sanitatem, non reconciliationem

quarebat: neque ulla sit eo loco mentio agnitionis peccati, vel timoris iræ Dei. Lucas autem vii. detestatio quidem peccati agnoscitur, sed ea non tam ex timore iræ Dei, ut Kemnitius somniat, quam ex amore Christi vehementissimo nasebatur: quæ etiam causa esse potuit, cur mulctam nullam ei Dominus imposuerit. Nam et hoc tempore Theologi docent, tantam esse posse in penitente vim contritionis et amoris, ut nullus omnino pœnæ et culpæ reatus post reconciliationem supersit: « Cui, inquit, minus dimittitur, minus diligit, et Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. »

Mendacia autem illa, quod ideo negemus, Penitentiam a Christo et Baptista prædicatam Sacramentum fuisse, quia in ea gratis, et propter Christum dabatur remissio, jam supra notata et refutata sunt.

Denique conclusionem illam libenter admittimus, fateri Concilium Tridentinum, Sacramentum Penitentiae non habere fundamentum, testimonium, aut exemplum in concionibus Baptistæ, et in toto veteri Testamento. Sed si cui mirabile id videtur, is miretur etiam, cur in Testamento veteri, et in concionibus Baptistæ, fundamentum, testimonium, et exemplum non habeamus Baptismi in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti; et Eucharistiæ, ex pane vinoque per consecrationis verba confectæ.

In tertio capite pag. 911. et sequentibus, probat Kemnitius, Penitentiae Sacramentum non fundari in illis verbis Domini: *Quorum remisistis peccata*, Joan. xx. et rursus repetit argumenta sua de absolutione Davidis per Nathan Prophetam, et de Penitentia quam Christus et Baptista prædicaverunt.

Sed hæc omnia jam antea refutata sunt: quia enim ex testimonio illo Dominico vere colligitur Penitentiae Sacramentum, ideo de verbis illis egimus capite superiore, ubi argumenta nostra pro veritate afferrebamus.

In quarto capite pag. 921. probare conatur, ex Apostolorum doctrina et exemplis nihil afferri posse, ad Sacramentum Penitentiae confirmandum: et quamvis id non multum referat, cum satis esse debeat Christi verbum, tamen ne Kemnitius gloriatur, ad hunc locum nihil esse responsum, respondeamus breviter: « Paulus, inquit Kemnitius, Actor xxvi. recitans summam doctrinæ suæ de Penitentia, affirmat se nihil docuisse extra ea, quæ Propheta locuti sunt. »

At hic duo sunt mendacia. Non enim Paulus Act. xxvi. recitat summam doctrinæ suæ de Penitentia, sed tantum dicit se annuntiasset hominibus, ut Penitentiam agerent, et converterentur ad Deum, digna Penitentiae opera facientes: hæc certe non est summa doctrinæ de Penitentia, sed cohortatio ad Penitentiam. Nec loquitur Paulus nisi de Penitentia, quæ Baptismum præcedit, quam nos fatemur Sacramentum non esse. Deinde quod Paulus addit, se nihil esse locutum extra ea, quæ Propheta prædixerunt futura, non refertur ad doctrinam de Penitentia, sed ad doctrinam de Christi adventu, passione et resurrectione; sic enim Apostolus ait: *Usque in hodiernum diem sto, testificans minori atque majori, nihil extra dicens, quam ea, quæ Propheta locuti sunt futuræ esse, et Moyses: si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum lumen annuntiaturus est populo, et Gentibus.*

Subjungit Kemnitius: « Petrus etiam Act. x. affirmat, se illam rationem consequendæ remissionis peccatorum tradere, quæ a Prophetis testimonium habet. » At nec Petrus tradit ritum Penitentiae, neque explicat quid ad eam necessario requiratur; sed solum scribit, Christo omnes Prophetas testimonium perhibere, remissionem peccatorum accipere in nomine ejus omnes, qui credunt in eum, quæ verissima sunt, neque ullo modo cum sententia nostra pugnant.

Addit Kemnitius: « Apostoli nusquam leguntur exegisse enumerationem peccatorum ad remissionem necessariam: nec leguntur imposuisse mulctam, quibus peccata remittebant. » At nec leguntur alicui peccata remisisse. Proferat Kemnitius exempla, ubi Apostoli legantur in particulari alicui lapso post Baptismum Absolutionem impendisse, vel (ut ipsi malunt) annuntiasset; et tum demum jure a nobis quæret, ut ostendamus, ea in reconciliatione Confessionem et mulctam adfuisse. Quis ambigit, multa Apostolos, et fecisse et docuisse, quæ scripta non sunt? alioqui facile probabimus, non esse homines baptizandos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, quia nusquam Apostoli hoc ritu baptizasse leguntur.

Proferetur fortasse exemplum Corinthii incestuosi. Sed Paulus non eum proprie absolvit, sed absolutionem a Corinthiis datam approbavit II Corinth. ii. Corinthios autem non sine mulcta imposita illum absolvisse, significat idem Apostolus II Corinth. vii. ubi

inter alia nominat vindictam, quam de peccato illius incestuosi exererant.

Addit rursus Kemnitius: « Vanum etiam et falsum est, Apostolos aliam docuisse Penitentiam, quod ad substantialia attinet, quæ impii ante Baptismum ad Deum convertuntur; et aliam diversam, quæ lapsi post Baptismum cum Deo in gratiam redeant: non enim aliam legem, non aliud Evangelium, non alium Christum, nec aliam fidem lapsi post Baptismum proposuerunt. » Et ubinam legisti, mendax, apud Catholicos Penitentiam ante Baptismum, ab ea differre, quæ agitur post Baptismum, quod aliam fidem, aliam legem, aliud Evangelium, alium Christum requirat? hæc enim vestra sunt mendacia, non nostra dogmata. Lege, si placet, Tridentinum Concilium sess. 6. cap. vi et vii ubi describitur justificatio impii per Baptismum, et rursus cap. xiv. ubi describitur justificatio per Penitentiae Sacramentum: videbis in iis locis, in utraque justificatione peccata remitti per Christi merita, præcedente fide, et Penitentia, ac Deo corda excitante, et adjuvante, ut serio convertantur, et Penitentiam, ut oportet, agant, idque totum ex eodem Evangelio derivari.

Discrimen inter Penitentiam ante, et post Baptismum, in eo ponimus, quod posterior materia Sacramenti est, et confessionem singulorum peccatorum, ac opera quadam laboriosa exigit: prior, nec est Sacramenti materia, neque distinctam illam, ac particularem peccatorum confessionem, neque laboriosa illa opera necessario postulat. Quæ omnia accidentaria ipsi Penitentiae sunt, non substantialia: accidit enim virtuti Penitentiae, ut tali vel tali modo exterius prodeat, atque ut signa ejus externa cum verbo Absolutionis, Sacramentum efficiant.

Ultimo addit Kemnitius: « Exstant vere in scriptis Apostolorum, exempla conversionis eorum, qui post Baptismum lapsi fuerant, ut Galatarum. Illos vero Paulus non ad aliam novam, et diversam rationem reconciliationis cum Deo deducit, sed vehementissime contra persuasionem de justificatione operum concionatur etc. » Sed Galatarum ego apud Paulum conversionem nusquam legi. Defecisse eos a fide semel accepta Paulus narrat eosque ad viam veritatis iterum revocare conatur: sed num illi redierint, et quo ritu reconciliati fuerint, nec Paulus, nec alius (quod sciam) usquam retulit. Porro cum nondum illi conversi essent ab errore, in quem

dolo pseudoapostolorum prolapsi fuerant, non opus erat ut Paulus eis Penitentiae modum præscriberet, sed ut ad conversionem, et Penitentiam simpliciter hortaretur, ac simul errorem ipsum quo tenebantur, refelleret, quod quidem Apostolus diligenter præstitit. Ad quem modum Catholicos Doctores, cum vos Lutheranos ad conversionem hortantur, non ante ad confessionem singulorum peccatorum ad pedes Sacerdotis deponendam vos provocant, quam ad fidem Catholicam iterum profitendam, et Ecclesiam agnoscendam, disputando, atque errores vestros refellendo perduxerint. Quorsum enim ad Sacramentum Penitentiae invitaremus, quos scimus Sacramentum ipsum nihili facere.

Quis igitur fuerit Apostolorum tempore ritus, quæve ratio reconciliandi eos, qui post Baptismum lapsi fuerant, non potest ex epist. sola ad Galatas plane cognosci. Illustrius aliquanto est exemplum Corinthii incestuosi I Cor. vi. et II Cor. ii. et vii. et quamvis nec de illius reconciliatione in particulari sit proditum, quo ritu ea peracta sit, tamen satis constat multo durius cum eo actum esse, quam si ante Baptismum idem flagitium perpetrasset.

In quinto et ultimo capite probat Kemnitius, Sacramentum Penitentiae nullum habere in antiquis Patribus fundamentum. Ac primum dicit extra omnem dubitationem esse, primam originem Sacramenti Penitentiae, a Catholicis excogitati, ductam esse ex spectaculis publica Penitentiae, quam magna severitate vetus Ecclesia in manifestis, et atrocibus criminibus servabat. In illa enim requirebantur signa externa Contritionis, Exomologesis, seu Confessio criminum; et imponebantur certæ castigationes, tum exempli causa propter alios, tum vero explorationis gratia, an seria esset Penitentia.

Addit, fuisse etiam antiquis in usu privatam Penitentiam; et Patres, ut Origenem, hortatos populum, ut etiam alia crimina, quamvis non notoria, nec ita magna, confiterentur. Inde autem cœpisse regulam et doctrinam generalem fieri, ad Penitentiam, quæ lapsi in qualicumque peccata post Baptismum, Deo reconciliantur, pertinere præter cordis contritionem, et fidem amplectentem Christum, etiam oris confessionem sacerdoti faciendam, et operis satisfactionem. Deinde attextit, varias esse opiniones Catholicorum de necessitate Confessionis: id

que probat ex Gratiano, et ejus Glossa, ac Bonaventura; hi sunt enim omnes Patres, omnesque historici, quos Kemnitiis citat, quamvis Bonaventuræ locum præ festinatione non annotaverit.

Hic ego primum a Kemnitiis quaero, unde illam historiam de origine Pœnitentiæ hauserit: nullo enim teste hæc probata reliquit. Legerat, credo, tale aliquid in Calvino; id ei satis fuit, sed nobis non est satis, qui multa ipsius etiam Calvini mendacia deprehendimus. Deinde, quid hoc ad questionem, de qua agimus? Esto enim, prima lapsorum reconciliationis, in publica Pœnitentia fuerit: cur ea Sacramentum esse non potuit? cur signa illa externa contritionis, et criminum confessio cum verbo Absolutionis, Sacramentum non fuerunt? Denique esto, non sit confessio juris divini, ut ex Glossa quadam, quam etiam Catholici reprehendunt, Kemnitiis probare nititur: cur ipsa Absolutio Sacramentum non erit, cum symbolum sit externum divinitus institutum; et gratiæ ac justificationis promissionem habeat; ut ipse etiam Kemnitiis confitetur?

Sapientius igitur Kemnitiis fecisset, si cum Apologia Confessionis Augustanæ, in cuius verba juraverat, Pœnitentiæ Sacramentum vere ac proprie dictum, adversus Calvinianos, non Catholicorum modo, sed etiam Lutheranorum iudicio, ac censura, hæreticos, defendisset.

CAPUT XII.

An Pœnitentiæ Sacramentum a Sacramento Baptismi diversum sit.

Hæretici, qui Sacramentum Pœnitentiæ de medio sustulerunt, ex hoc errore in alium prolapsi sunt: quia enim negandum esse non putabant, peccatores post Baptismum posse Deo reconciliari, neque reconciliationem istam sine Sacramento aliquo fieri credebant, id eis in mentem venit, ut dicerent, Baptismum ipsum dici posse atque esse Pœnitentiæ Sacramentum. Itaque lapsos post Baptismum, reconciliari dixerunt per Baptismum, memoria, non autem reipsa, repetitum.

Ex quo novo dogmate, tria quædam adversarii deduxerunt. Primo, non esse durius pactum, quod Deus cum peccatore fecit in reconciliatione post Baptismum, quam ante

Baptismum, sed esse æque facile, vel potius prorsus idem: et inde gravissime invehuntur in eos, qui dicunt Pœnitentiam esse tabulam naufragii, quasi non liceat ad ipsam navim Baptismi amplius redire. Secundo, non minus integre renovari hominem in reconciliatione post Baptismum, quam ante Baptismum: et sicut in regeneratione, quæ fit in Baptismo, dimittuntur omnia peccata quoad culpam et pœnam; similiter fieri volunt in reconciliatione, quæ fit post Baptismum. Tertio, non esse querendum post Baptismum, symbolum externum divinitus institutum, quo Christi merita applicentur, cum id satis commode præstet Baptismus, memoria (ut diximus) apprehensus, et repetitus.

Primus auctor hujus erroris, ut etiam aliorum ferme omnium, qui hoc tempore inter Lutheranos versantur, Lutherus fuit: sic enim scribit in lib. de *captiv. Babylon.* cap. de Baptismo: « Præbuit his opinionibus occasione verbum illud periculosum D. Hieronymi, sive male positum, sive male intellectum, quo Pœnitentiam appellat secundam tabulam post naufragium, quasi Baptismus non sit Pœnitentia. Hinc enim ubi in peccatum lapsi fuerint, de prima tabula seu navi desperantes, velut amissa, secundæ tantum incipiunt niti et fidere tabulæ, id est, Pœnitentiæ. » Et in eodem lib. prope extremo: « Pœnitentiæ Sacramentum, » inquit, « signo visibili, et divinitus instituto caret: et aliud non esse dixi, quam viam ac reditum ad Baptismum. » Hæc ille; in quibus verbis obiter observanda est mira Lutheri inconstantia. Nam in ejusdem libri principio disertis verbis scripsit, tria esse Sacramenta, Baptismum, Pœnitentiam, et Panem; seu potius unum Sacramentum, et tria signa Sacramentalia: quo loco signum Sacramentale apertissime in Pœnitentiæ Sacramento posuit distinctum a signo Baptismi, et Eucharistiæ. Sed in fine libelli, opinione mutata, vel potius oblitus eorum quæ paulo ante scripsit, æque aperte negat signum Sacramentale in Pœnitentiæ Sacramento distinctum a signo Baptismi.

Philippus Melancthon in *Locis editis* anno 1521. tit. de Pœnitentia, Lutherus secutus, scripsit signum Pœnitentiæ esse Baptismum. Idem habet Calvinus lib. IV. Instit. cap. 13. §. 4. ubi dicit a Baptismo pendere Clavium potestatem, et vim Baptismi ad omnia peccata totius vitæ se extendere, et ex

CAPUT XIII.

Probat veritas.

hujus rei ignoratione natum esse commentitium Pœnitentiæ Sacramentum. Et cap. 19. §. 17. reprehendit Hieronymi dictum de tabula naufragii: « Sed dictum, inquit, est Hieronymi. Cujuscumque sit, quin plane impium sit, excusari nequit, si ex eorum sensu exponitur: quasi vero per peccatum deleatur Baptismus, et non potius in memoriam revocandus sit peccatori, quoties de remissione peccatorum cogitat, ut illinc sese colligat, animumque recipiat, et fidem confirmet etc. » Et infra: « Aptissime, itaque dixeris, si Baptismum vocaveris Pœnitentiæ Sacramentum, cùm in confirmationem gratiæ, et fiduciæ sigillum, iis datus sit, qui Pœnitentiam meditantur. »

Martinus Kemnitiis in 2. par. Examini, pag. 929. 930. 931. et 932 fatetur quidem aliud esse Pœnitentiam, aliud Baptismum; et majorem luctam conscientiæ esse iis, qui converti debent a peccato post Baptismum commissum, quam in iis, qui convertuntur a peccato commissum ante Baptismum: tamen Lutherum et Calvinum secutus, reprehendit similitudinem de tabula naufragii, et foedus Baptismi vult esse perpetuum; ita ut vel in eo perseveremus, vel si forte peccatum admiserimus, ad illud revertamur. Reprehendit etiam Concilium Tridentinum, quod velit diversam esse rationem reconciliationis in Baptismo ab ea, quæ est in Pœnitentia; et hanc quidem multo difficiliorem ac duriorum esse, quam illam. Detorquet autem impudentissimis mendaciis Concilii sententiam ad eam intelligentiam, de qua nunquam Patres Concilii cogitarunt, vel potius quam disertis verbis anathemate damnarunt, nimirum, quod in Sacramento Pœnitentiæ non ditamur Christi satisfactione et merito, sed propriis nostris operibus; de quibus mendaciis supra diximus, quæ hoc loco dici potuissent.

Igitur adversus hunc novum errorem Tridentinum Concilium sess. 14. canon. 2. ita scripsit: « Si quis Sacramenta confundens, ipsum Baptismum Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari, anathema sit. » Quæ veritas tribus argumentis confirmanda est: testimonio Scripturæ, traditione veterum, et ratione.

(1) Heb. VI. 4.

Quod attinet ad primum, habemus in primis exempla, vel potius typos et figuras Testamenti veteris. Extra controversiam est, Circumcisionem datam Judæis in figuram Sacramenti Baptismi: unde etiam Baptismus ab Apostolo Coloss. II. dicitur Circumcisio spiritualis, et non manufacta. Si quis autem diligenter evolvat Scripturam veterem, nusquam inveniet memoriam Circumcisionis præscribi tanquam remedium peccatorum post Circumcisionem perpetratorum; sed sacrificia, expiationes, confessionem peccatorum, ut ex cap. 4. 5. et 6. Levitici colligi potest. Eodem igitur modo in Testamento novo existimandum non est, Baptismi memoriam remedium esse ad ea peccata purganda institutum, quæ post Baptismum committuntur, sed sacrificium novi Testamenti, et expiationem per Confessionem, et Absolutionem.

Habemus deinde testimonium Apostoli Joannis in epist. I. cap. 1. ubi loquens idem Apostolus de remedio peccatorum, quæ baptizati in dies committunt, non ait: Si Baptismum ad memoriam revocaverimus; sed: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate.*

Habemus tertio B. Pauli Apostoli testimonium, in epist. ad Hebr. cap. VI. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum caeleste, et participes facti sunt Spiritus sancti, et prolapsi sunt, rursus renovari ad Pœnitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsos Filium Dei, et ostentia habentes (1).* Hoc enim loco non negat Apostolus, posse lapsos post Baptismum Deo per Ecclesiam reconciliari, in falso Novatianos sensisse, etiam adversarii nostri concedunt. Quomodo enim Paulus negaret, lapsos post Baptismum reconciliari posse, qui Corinthios post Baptismum gravissimo scelere inquinatum, reconciliari permisit? Sed negat posse renovari per Baptismum: sic enim hunc locum intelligunt, Chrysostomus, Theodoretus, Oecumenius, Theophylactus, Ambrosius, et